

مرقاة الطالب إلى علم الإعراب

محمّد آل ب تكين - إ.م. مكلفه ألتون كايا

إعداد و تنسيق
د. موهبة آل ب تكين ك طالب

**Mirkâtu't Tullâb
ilâ ilmi'l-î'râb**

The Ladder to the Science of Grammar

مِرْقَاةُ الطُّلَابِ إِلَى عِلْمِ الإِعْرَابِ

لِلشَيْخِ الْحَاجِّ مُحَمَّدِ آلِبِ تَكِينٍ - أ.د. مَصْطَفَى آلتُونِ كَايَا

إِعْدَادٌ وَتَنْسِيقٌ
د. مَوْهَبَةُ آلِبِ تَكِينٍ

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1520

FCR Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Kitabe Yayınları

Yayın No | Publication Number: 107

المرقاة إلى علم الإعراب : عنوان الكتاب

Kitap Adı: el-Mirkât ilâ ilmi'l-i'râb

Book Title: The Ladder to the Science of Grammar

ISBN: 978-625-95367-8-1

DOI: doi.org/10.70458/fcr.9786259536781

تأليف | Yazarlar | Authors: محمد آلب تكين - أ.د. مصطفى آلتون كايا

إعداد و تنسيق | Hazırlama ve Editörlük | Preparation and Editing:

د. موهبة آلب تكين | Dr. Mevhibe ALPTEKİN | orcid.org/0000-0003-0528-0964

Yayın Türü | Publication Type: Ders Kitabı | Textbook

Yayın Dili | Language: Arapça | Arabic

Ebat | Dimensions: 16x24 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 136

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2024

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRAM3 | Arapça Gramer | Arabic Grammar

BISAC: REL037000 | Dil/Arapça/Gramer | Language/Arabic/Grammer

THEMA: QRYX | Dil Bilgisi | Arabic Language

LC: BP166.2 | İslami ilimler ve Arapça | Islamic doctrines and Arabic Language

Atıf Bilgisi | Cite as: Alptekin, H. Mehmet – Altunkaya, Mustafa. – المرقاة إلى علم الأعراب - اللغة
Ankara: Kitabe Yayınları, 2024.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

مِرْقَاةُ الطُّلَابِ إِلَى عِلْمِ الإِعْرَابِ

لألشيخ الحاج محمد ألب تكين - أ.د. مصطفى ألتون كايا

إعداد وتنسيق
د. موهبة ألب تكين

أنقرة - ٢٠٢٤

عن المؤلفين

الحاج محمد آلب تكين

هو من علماء معمورة العزيز و ملطية. ابوه من مهاجرين ارض روم في الحرب العالمية الاولى. ولد الحاج محمد في ١٩٤٥ في قرية الزاوية في العزيز. درس منذ صغاره القرآن و اللغة العربية في قريته. ثم غادر العزيز الى مدارس أهلية لتطوير علومه في جنوب شرق تركية و بعد خمسة سنوات رجع و بدأ يدرس الطلاب في ملطية و أخذ وظيفة الإمامة و الخطابة في مؤسسة الديانة التركية. تقاعد في ١٩٩٠ . قضى عمره في تدريس الطلاب مجاناً.

مصطفى آتون كايا

الأستاذ الدكتور يعمل في كلية الإلهيات - جامعة إينونو/ملطية. ولد في ملاطية عام ١٩٧٠. بعد الابتدائية والثانوية ذهب إلى ديار بكر وماردين ودمشق وأصفهان ومكة والقاهرة لتحصيل العلوم الإسلامية الكلاسيكية. درس في جامعة إينونو. درس علم الاجتماع في جامعة القدس الدولية لمدة عامين. حصل على شهادته الجامعية من جامعة إينونو. قسم الاقتصاد كلية الاقتصاد والعلوم الإدارية درجة الماجستير في علم الكلام جامعة أنقرة. حصل على درجة الدكتوراه في علم التصوف. عمل في ١٩٩٣-١٩٩٧ متجر بيليم ومالكوم بيلجيسايار، ١٩٩٧-٢٠٠٥ ملاطية إمام خطيب، ٢٠٠٥-٢٠١٣ في رئاسة الوزراء VGM خبير الاوقاف، ٢٠٠١-٢٠١٠ الأمين العام لاتحاد موظفي الخدمة المدنية ورئيس مجلس إدارة ديانت المستقل. يعمل كعضو هيئة تدريس في جامعة إينونو منذ عام ٢٠١٣. يتحدث العربية والفارسية والإنجليزية.

البريد الشبكي: mustafa.altunkaya@inonu.edu.tr

Yazarlar Hakkında

H. Mehmet ALPTEKİN

Elazığ Malatya yöresi alimlerindedir. Babası Birinci Dünya Savaşı sırasında Erzurum muhacirlerindedir. Hacı Muhammed, 1945 yılında Elazığ'ın Zaviye köyünde doğdu. Çocukluğundan itibaren köyünde Kur'an ve Arapça eğitimi aldı. Daha sonra, bilgisini geliştirmek üzere Güneydoğu Anadolu illerine klasik medreselere devam etti. Beş yıl sonra geri döndü. Malatya'da öğrencilere ders vermeye başladı ve Türk Diyanet Kurumu'nda imam hatiplik görevine başladı. 1990 yılında emekli oldu. Hayatını öğrencilere ücretsiz Arapça, Tefsir, Usul dersleri vererek geçirdi.

Mustafa ALTUNKAYA

1970 Malatya'da doğdu. İlk ve orta öğreniminin ardından 1987 II. Endüstri Meslek Lisesi Elektronik Bölümünü bitirdi. Ayrıca İmam Hatip Lisesi'nden mezun oldu. Klasik İslami İlimler tahsili için Diyarbakır, Mardin, Şam, İsfahan, Mekke ve Kahire'de bulundu. Uluslararası Kudüs Üniversitesi'nde iki yıl sosyoloji okudu. Lisansını, İnönü Üniv. İİBF İktisat Bölümü, Y.Lisansını Ankara Üniv. Kalam, Doktora'sını ise Tasavvuf Anabilim Dalı'nda tamamladı. 1993-1997 Bilim & Malcom Bilgisayar, 1997-2005 Malatya İmam-Hatip 2005-2013 Başbakanlık VGM Başbakanlık Uzmanı, 2001-2010 Memur Sendikası Genel Sekreterlik ve Özerk Diyanet-Sen Genel Başkanlığı görevlerinde bulundu. 2013'ten bu yana İnönü Üniversitesi Öğretim Üyesi olarak çalışmaktadır. Arapça, Farsça ve İngilizce bilmektedir.

About the Authors

H. Mehmet ALPTEKİN

He is one of the scholars of Elazığ Malatya region. His father was one of the immigrants from Erzurum during the First World War. Hacı Muhammed was born in 1945 in Zaviye village of Elazığ. He received Quran and Arabic education in his village since his childhood. Later, he attended classical madrasahs in the Southeastern Anatolian provinces to improve his knowledge. He returned five years later. He started teaching students in Malatya and started working as an imam hatip officer at the Turkish Religious Institution. He retired in 1990. He spent his life giving free Arabic, Tafsir and Usul lessons to students.

Mustafa ALTUNKAYA

He was born in Malatya in 1970. After his primary and secondary education, he graduated from II. He graduated from Industrial Vocational High School Electronics Department. He also graduated from Imam Hatip High School. He went to Diyarbakır, Mardin, Damascus, Isfahan, Mecca and Cairo to study Classical Islamic Sciences. He studied sociology at the International University of Jerusalem for two years. He received his undergraduate degree from İnönü University. Department of Economics, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Master's Degree at Ankara University. Kalam completed his PhD in the Department of Sufism. 1993-1997 Bilim & Malcom Bilgisayar, 1997-2005 Malatya Imam-Hatip, 2005-2013 Prime Ministry VGM Prime Ministry Expert, 2001-2010 Civil Servants Union General Secretary and Autonomous Diyanet-Sen Chairman. He has been working as a faculty member at İnönü University since 2013. He speaks Arabic, Persian and English.

عن الكتاب

مرقاة الطلاب إلى علم الإعراب

هذا كتابٌ موجزٌ ملخّصٌ في تعليم الصرف و النحو. بعض الإخوان من المدرسين طلبوا منا أن نتسع بياناً للمرقاة في الطبعة هذه ليزداد فائدة لطلابهم. لأنه فاز بإعجابهم و الحمد لله. لذا راجعنا إلى بعض اللكتب مثل جامع الدروس العربية للشيخ مصطفى الغلاييني و ديل بيلكيسي (علم اللغة) للأستاذ د. ابراهيم سارميش و المنهاج لمحمد الأنطاكي و دروس اللغة العربية للدكتور فئاد عبد الرحيم و غيرها من اللكتب المتداولة رحم الله مؤلفيها و جعلنا مستفيدين منها. نرجو أننا بهذا العمل قد وفينا لطلب إخواننا المدرسين حفظهم الله و جعلهم مفيدين لطلاب الشباب بعلومهم النافعة و ببصيرتهم النافذة و نأمل منهم أن يصححوا ما رأوه من الخطأ و يدلوننا على ما صدر منا من التقصيرات و الغلطات. و شكراً لهم تجاه ما اهتموا بالكتاب و ندعو الله لكل الدارسين أن يصبروا في سبيل العلم و يقتحموا العقبات حتى يفوزوا بما يريدون من العلم كي يفهموا كتاب الله و سنة رسوله بالتحقيق ليس بالتقليد كما يقال: “لكل شئ مانع و للعلم موانع و لإجتياز هذه الموانع لابد من الصبر و الإجتهداد و السهر في الليالي و لو ساعات. روي أنه قيل لأبي حنيفة كيف حصلت على هذا العلم فأجاب: صبرت كالإبل و تسحرت كالغراب و تملقت كاهرت يعني: كما أن الإبل يصبر على تحمل الحمل بسفر بعيد و أن الغراب يصوت في السحر و الهرة تتملق صاحبها كلما طردها عادت إليه و لم تتركه. فأنا قلدت هذه الحيوانات كي أحصل على ما أريد من العلم و العرفان. رضي الله عنه و عنا.

الكلمات المفتاحية: العربية; علم الصرف ، علم النحو; طلاب الثانوية و الجامعية

Kitap Hakkında

Mirkâtu't-tullâb ilâ 'ilmi'l-ilmi'l-i'râb

Bu, morfoloji ve gramer öğretimi üzerine kısa bir kitaptır. Bazı öğretmen arkadaşlarımız, öğrencilerine daha faydalı olabilmesi için konuların açıklamasını genişletmemizi istediler. Zira onların beğenisini kazandı çok şükür. Bu yüzden Şeyh Mustafa el-Ghalayini'nin Cami' el-Durs el-Arabi ve Profesör Dr. İbrahim Sarmish, Muhammad Al-Antaki'nin müfredatı, Dr. Fouad Abdel Rahim'in Arapça dil dersleri ve geniş çapta dağıtılan diğer kitaplar, Allah onlara rahmet etsin ve bizi onlardan faydalananlardan kılsın. Umarız bu çalışmayla öğretmen arkadaşlarımızın isteğini yerine getirmişizdir, Allah onları korusun, faydalı ilimleri ve derin anlayışlarıyla genç öğrencilere faydalı kılsın, gördükleri hataları düzelterip bize göstersinler. Yaptığımız eksiklikler ve hatalar. Kitaba gösterdikleri ilgiden dolayı kendilerine teşekkür ediyor, tüm öğrencilerin ilim uğrunda sabırlı olmalarını, ilim istediklerini elde edinceye kadar engelleri aşmalarını, Allah'ın Kitabı'nı ve Resûlullah'ı taklid ile değil tahkik ile Sünnet'i anlamalarını Allah'tan niyaz ediyoruz. Denildiği gibi: “Her şeyin bir engeli, ilmin de bir engeli vardır ve bu engelleri aşmak için sabırlı olmak, gayretli olmak ve geç saatlere kadar uyanık kalmak lâzımdır.” Ebu Hanife'ye, “Bu bilgiyi nasıl elde ettin?” diye sorulduğu rivayet edilmiştir. O da şöyle cevap vermiştir: Deve gibi sabırlıydım, karga gibi seherlere kadar çalıştım ve kedi gibi yaltaklandım. Ben de istediğim ilim ve şuuru elde etmek için bu hayvanları taklit ettim. Tıpkı devenin uzun yolculukta yüklere sabretmesi, karganın seherlerde ötmesi ve kedinin sahibi onu kovsa da gitmeyip yaltaklanması gibi. Allah ondan ve bizden razı olsun.

Anahtar Kelimeler: Arapça; Sarf Bilgisi; Nahiv Bilgisi; Lise ve Üniversite öğrencileri

About the Book

Mirkâtu't-tullâb ila 'ilmi'l-ilmi'l-i'râb

This is a short book on teaching morphology and grammar. Some of our teacher friends asked us to expand the explanation of the topics so that it would be more useful to their students. Thank God, it was appreciated by them. Therefore, the Jami' al-Durs al-Arabi by Sheikh Mustafa al-Ghalayini and the curriculum of Professor Dr. Ibrahim Sarmish, Muhammad Al-Antaki, the Arabic language lessons by Dr. Fouad Abdel Rahim and other widely distributed books, may Allah have mercy on them and make us among those who benefit from them. We hope that with this work we have fulfilled the request of our teacher friends, may Allah protect them, make them useful to young students with their useful knowledge and deep understanding, and correct the errors they see and show them to us. The shortcomings and mistakes we have made. We thank them for their interest in the book and pray to Allah that all students be patient in the pursuit of knowledge, overcome obstacles until they obtain what they want in knowledge, and understand the Sunnah through investigation and not imitation of the Book of Allah and the Messenger of Allah. As it is said: "Everything has an obstacle, and knowledge has an obstacle, and in order to overcome these obstacles, one must be patient, diligent and stay awake until late hours." It is narrated that Abu Hanifa was asked, "How did you obtain this knowledge?" He replied: I was patient like a camel, I worked until dawn like a crow and I flattered like a cat. I also imitated these animals in order to obtain the knowledge and consciousness I desired. Just as a camel is patient with its loads on a long journey, a crow crows at dawn and a cat does not go and flatters even if its owner chases it away. May Allah be pleased with him and us.

Keywords: Arabic; Grammar; Grammar; High School and University Students

ÖN SÖZ

Hamdele, salvele ve selam ile...

Bilindiği gibi her ilmin kendine has bazı terimleri vardır. Öncelikle o terimlerin anlamlarını bilmek gerekir. Böylece tedrisine başlanan o ilmin, öğrenciler tarafından anlaşılması kolaylaşır. Bu aynı zamanda öğrencinin yabancı dil şevkini de artırır.

Kaç yıl önce idi, imam hatip mezunları Arapçalarını biraz daha geliştirmek için kendilerine yardımcı olmamızı istemişlerdi. Yeri geldiğinde Nahiv ilminin kavramlarından merfu', mensub ve mecrûru bu kitaptaki gibi açıklayınca öğrenciler; "hocam yedi senedir nahiv derslerini görüyoruz ama merfu' ve mensubun ne olduğunu şimdi öğrendik" dediler. Bunun iki sebebi olabilir: Ya hocalar öğrencilerin anlayabilecekleri anlatım tarzı ile seviyelerine inmenin bir formasyon gereği olduğu gerçeğini göz ardı ettiler veya çocuklar gençlik çağının vurdum duymazlığıyla konuyu kavrayamadılar.

2015 yılında yaptığımız ve eksiklerini tespit ettiğimiz risaleyi gözden geçirip eklemeler yaparak bu çalışmaya ulaştık. Burada yıllar yılı Arapça tedrisatının verdiği bir tecrübe ile önce nahiv ilminin sıkça rastlanan kavramlarını açıklamakla işe başladık. Gereği kadar detaylara inerek telif diliyle değil ders diliyle zaman zaman tekrara başvurarak öğrencinin zihninde konunun daha iyi yerleşmesine çalıştık. Bu kavram ve kuralları Türkçe anlatarak bir bölüm halinde MİRKAT'ın başına ekledik. Çünkü yeni başlayan ve Arap olmayan bir öğrenci iki zorlukla karşılaşılıyordu. Hem Arapça yazılmış kitabın Türkçe'ye çeviri zorluğu, hem de nahiv ilminin kural ve kavramlarının beraberinde getirdiği tanım güçlüğü. O bakımdan kavram ve tanımlar konusunda MİRKAT için bir ön bilgi olarak öğrencilere kolaylık sağlamaya çalıştık. Çalışma Allah'ın izniyle bizden, tevfik Allah'tandır.

Mehmet Alptekin & Mustafa Altunkaya
Malatya 2024

المقدمة

الحمد لله رب العالمين و الصلوة و السلام على أشرف المرسلين سيدنا محمد بن عبد الله الصادق الأمين. و على آله الطيبين الطاهرين و صحبه أجمعين.

تقدمت العلوم و المعارف في علم النحو و التصريفات و الأدبيات و القواعد النحوية على أشكال متعددة، قد توصلت في النهاية إلى رسالة مفادها، أن الكم يختلف عن الكيف، و من هذا المنطلق فقد سعينا جاهدين في بحثنا هذا من خلال الجمع و الإعداد و الإخراج للدروس التي تتمحور فيه، لتوصل إلى أهم شئ في علم البحور النحوية، التي لم يتوصل إليها القارئ المبتدأ أو الطالب المبتدأ أو الأستاذ النحوي، لأن الحقيقة العلمية التي لا بد من توضيحها في النحو، أن المدخل و الإعداد و القواعد في النحو، أصبحت بعيدة عن الأساسيات الضرورية، التي نحتاجها في دروسنا و في تعليمنا للطلاب.

و الحقيقة الكامنة التي نوضحها أن الطالب اليوم أمام مجور اللغة التي زادت بكثب و التي تنوعت و تفرعت و تشكلت بأساليبها و بلاغتها إلى أقسام عدة، هذا من جانب و أما من جانب آخر الطالب الذي يدرس و يفهم و يتعلم القواعد الأساسية المبسطة و المبينة بالأمثلة البسيطة و بالشرح الميسر، يستطيع أن يتوصل إلى معرفة علوم النحو و أفعاله و ظروفاته و غيرها، و كما بينا في بحثنا هذا المتواضع و البسيط كونه سهل و يسر تعليم النحو بأسلوب نحوي، دراسة توضيحية، بعقل و تدبر، و بدقة معرفية علمية رصينة، بعيداً عن السرد و التيه و الشرود و الخروج عن المواضيع و الدروس ذات الصلة. هذا الكتاب تميز بأسلوبه البسيط و له خاصية مميزة بأنه سلس في الدروس و الشروح، و مما يميزه عن غيره من الكتب سواء القديمة أو الحديثة. بأنه يتكلم عن الأفعال و الإضافات و المعمولات و المجرورات و غيرها. و النتيجة التي توصلنا إليها فإن هذا الكتاب يعد مدخلاً مميّزاً فريداً بدروسه و علومه و شروحه. و في الختام توصلنا إلى معرفة علمية أنه لا بد من كتاب أو كتب تدل و ترشد إلى علم المدخل و

المفهوم في علم الإعراب. ولا بد من التسهيل و التيسير و التوضيح لها حتى يسهل على طلاب العلم فهمه بشكل أفضل و أسهل. لأنها حقيقة و اقعية يعاني منها كثير من الطلاب و قد أشملنا في كتابنا هذا بالتيسير و التسهيل لمدخل مرقات الطلاب.